

S O K F É L E.

XXXVI szám Béts. September 4-dikén. 1832

F á t u m.

Különös vélekedéseik voltak a' régieknek isteneikről. Már maga ez, hogy azokat nagyobb és kisebb rangúakra osztották fel, azt mutatja, hogy az istenség tiszta felséges képét nem akarták azokra ruházni. De még világosabban kitetszik ez abból, hogy az istenek királyját Jupitert magát valamely felsőbb hatalom alá rendelték. Az ő kötelessége csak ez vólt: megnézni mi van a' végzéseik könyvében, 's azt szolgálai által végre hajtani. Innen lett, hogy Jupiter nemcsak nem változtathatott a' Fátumon; de nem is tudta a' jövődöket, míg a' nagy könyvben fel nem kereste. — A' köz-nép nem sokat űzte fűzte mi az a' Fátum; — miért nem lehet azon változtatni; 's igazságos dolog-e', hogy azon Jupiternek sins hatalma? Megelégedett annak tudásával, hogy úgy van: hanem *miért van úgy?* nem az ő fejéhez való. De ha a' böltsebbek írásait forgatjuk: ezen tekintetben szép okoskodásra találunk; ha szinte az okoskodás nem állhat is meg.

Azt minden tudja, hogy a' régi böltsek, Égyiptom, Görög ország, 's Róma tudósai, csak egy istent hittek, a' ki minden tökéletességekkel végetlenül birván, ugyan azért semmi emberi erőtlenségeknek — mint Jupiter — alá vetve nem vólt. Ezt ők úgy tisztelték, olyan forró indulattal szerették, 's olyan jó Atyjoknak tartották, mint mi a' magunkét. Valóban Senecának ezen szavai: „Duc me Pater! celsi moderator Olympi, quocunque volueris; nulla parendi mora est“ 's a' t.; mai megvilágosodott keresztyén szájába illenek. De ezt a' kérdést: mitsoda viszonyban van isten a' világ-

hoz, a' teremő a' természethez? másképen fejtették meg mint mi. Így isten és természet, ez a' kettő egy. Ez test, amaz lélek; egyiket a' másik nélkül gondolni sem lehet. Hogy is lehetne? Hiszen, ha az isten öröktől fogva lévő erő, munkásság, a' létel principiuma: ugyan mit csinált ez a' végetlen erő, munkásság addig, míg a' világot nem teremtette? Munkálkodás nélkül nem lehetett; munkája pedig a' természet volt: és így isten és természet egy idős, — mindenik öröktől fogva 's örökké való; vagy — mivel két egymástól különböző végetlen nem lehet — a' kettő egy, 's egyik a' másik nélkül nem lehet. Ímmár ha az isten nem egyéb, mint maga az egész természet; a' természet pedig bizonyos állandó törvényeket tart, melyek nem történetesek (accidentales) hanem a' természet valóságára tartoznak (essentiales): kitetszik, hogy van Fátum, 's a' t. 's a' t. Tsak az hibázott, a' ki a' Fátumon nem a' természet örökös törvényjeit, hanem valamely idegen hatalmas valóságnak önkényjét értette.

Böltseink tudják, mit kell, 's lehet ezen okoskodásra felelni. Mi annak megbizonyítására, hogy ez a' vélekedés közönséges volt a' régieknél, elégnek tartjuk tsak az egyetlen egy Plinius szavait említeni: „Mundum, et hoc quod nomine alio caelum (mert ettől származtatja caelo-sculpo) appellare libuit, cujus circumfluxu teguntur cuncta, numen esse credi par est, aeternum, immensum, neque genitum, neque interiturum unquam. — Sacer est, — — *idemque rerum naturae opus, et rerum ipsa natura.* — — — — nec sibi potest consciscere mortem si velit, nec mortales aeternitate donare, aut revocare defunctos, — — atque ut bis dena viginti non sint, efficere non posset: — — per quae declaratur haud dubie *naturae potentia, idemque esse quod Deum vocamus.*“ (Lásd Plin. Hist. Mundi L. 2. cap. 1.)

A p r ó s á g o k.

1. A' legyek nagyon elhatalmasodtak a' konyhában, 's nehezen szenvedték a' szakáts kiméletlen tsapásait. De miért is ez a' juh türedelem? - zúga egy ifjú dongó — nem vagyunk-e' elegen egy ellen; 's nem adott-e' a' természet elefánt orrokat, és sas-körmöket nekünk fegyverül? Jertek egy köz zászló alá; választatok egy vezért magatoknak; üzzük ki a' szakátsot; foglaljuk el a' konyhát; 's éljünk független szabadságban sértetlenül! Már hadra készült a' ditső nemzet; háromszínű zászló lobogott a' tálas szegletein, 's kokárda tüzetett a' büszke tsákókra. Unokái lármáira felébredt egy öreg déli álmából; 's megértvén a' nagy készüllet okát: Pulyák! — szólla — tsilapodjatok, és szégyenüljete el! Én Apáitok előtt már itt laktam; esmerem a' szakátsot, 's esmerlek benneket. Tsak játékból százat üt ő le közzületek egy tsapásra: meglássátok, hogy meg ne haragudjék. Bártsak egy hitvány pókot tudnátok szaladásra kényszeríteni! — De teszem, hogy a' szakáts undokságaitokat megunván önként elmegyen: mit esztek; kaptok-e tsak mosadékot is forró szomjatos enyhítésére? Üres konyha nem legyenek való! — Így végzé az öreg. A' ditső nemzet elpirúlva sutra takarodott.

Be nevétséges a' hiú erőlködés! —

2. A' legyek elakarták tanulni a' méztsinálást. Mily szép kinézés a' jövendőkre! — képzelék — tele köpű mellett talán még a' 'sibasztó téli álmat sem kell szenvedniünk! — Most figyelmetesen vi'sgálták a' méheknek minden lépéseiket. A' raj új köpűbe ment: ők is elfoglaltak egy üres köpűt; a' raj reggel a' rétekre repült, a' virágokat felkereste, azoknak mézét szívta, 's hímporral megrakodva tért vissza: ők is rétekre

repültek, mézet szívtak, 's a' hímporban hempergettek, hogy színesen térjenek haza; a' raj estve zúgott: ők is dongtak, 's a' t. De a' köpű mind tsak üres maradt! Végre megbízott küldetett a' méhekhez, ki a' még el nem tanúlt titkot, de a' mely bizonyosan tsak valami tsekélység lehet, őszintén megtudakozza. Jó szomszéd! — ezt a' feleletet vette a' tudakozó — a' titok tsak ebben áll, hogy a' méz tsinálásra *természeti tehetség* kívántatik!

O imitatores! — —

3. De ugyan miért tsináltatta ezeket az otromba vas rúdakat az ablak elébe Uram Atyám! — kérdé a' mely belátású úrfi — az ember ki se nézhet tőlök az útszára, 's mindég azt gondolja, hogy tömlötzen van. — Bizd te az építést én rám — felele az Atya; — ha az útszára akarsz látni, eredj a' szabadra. Én tsak az éjjeli rablókat akartam a' vasak által feltartóztatni; 's úgy hiszem nem hibáztam, mikor szép kilátásod vesztéségén, álmod 's életed bátorságát vásároltam meg.

Azoknak szeretném ezt a' mentséget fülökbe sügni, kik a' köz bátorság óltalmára rendelt örök ellen zúgolódnak.

4. Hidegen fújt az őszi szél, 's halványodva hullt el a' virág bokkrétája. Lásd Anyám! — panaszlá siró hangon a' kertész leánya — nem hagyta el leszakasztani a' virágot nyíló korában, hogy keblemhez tűzzem azt; 's mi hasznát veszed most a' száraz kórónak? A' jó Anya hallgatott; de tsendesen felszedte a' magokat; más tavaszon elvetette azokat, 's szép virágokat nevelt ismét kertjében. Lásd leányom! — szóllt ekkor az örülő gyermekhez — a' száraz kóró termette nekem a' magot, 's az meg a' virágot, mely most kebledet 's fürteidet ékesíti!

Mit én nekem az élet, ha annak rósáit idejében

le nem szaggathatom? ez a' panasz repdes, ifjaink
ajkain. De édes ifjú úr! a' ki az idén minden ró'sát
letép, annak jövendőre tsak silány tövis marad! —
A' magért kéméljük meg a' virágot! —

5. A' veréb megirigylette, hogy a' patsirtát nagyra
betsülik a' madarak. Színem — szólla, — 's termetem
alkalmasint egyez a' patsirtáéval; tsak a' sebes lépe-
getést kell tőle eltanúlnom, és búbot tennem fejemre:
a' betsület mindjárt megleszsz. De barátom — szóll
közbe a' szarka, ki a' tüprenkedőt kihallgatá — se
szín, se termet, se szaladás, se búb nem tesz téged
patsirtává, mind addig, míg tsiripolsz, és nem énekelsz!

Tökéletlen szarka philosophia! Hiszen úgy az em-
berek közzül sem lehetne senkit másnál feljebb be-
tsülni a' külsőkért! —

6. A' mit a' bizonytalan tartósságú gyermeki kor-
ról mond a' bölts: „moins on doit espérer de vivre“
alkalmasint azt lehet mondani a' világi örömmel való
élésről is. Szomorú vigasztalás azoknak, kik a' vere-
bet, melyet megfoghatának vala, elereszték a' tűzo-
kért, melyet hijjában reménylettek!

V i s e g r á d.

Míg állt: vérzászló lobogott fenyegetve fokáról,

És a' bús vándor félve tekinté reá.

Most lerogyott: 's mint éjjeli rém a' sir üregéből

Rablántz tsörgéssel romjai tűnnek elé.

Első Fridrik Vilhelm Burkus Király.

Ez a' király, fíjával, *Második Fridrikkel*, kit a'
világ későbbben *Nagy*, alattvalói pedig *Egyetlenegy*
névvel tisztelek meg, olyan keményen hánt, hogy az
ifjú koronaörökös hazáját elhagyni 's Angoly országba

szökni készült. Katt, a' királyi testőrzők Hadnagya, segítette az ifjú Hertzeget tzelja felé, melynek elérése 1730-diki Juliusban minden készültek megtettek. De a' szökés elárúltatott, 's a' szökevény fogva visszavitetett. A' neki búsult Atya fiját egyenesen a' Kűsztrini várba vitette, hol számára egy igen rossz szobát rendelt. Öltözetül nem maradt a' fogolynál egyéb egy kék felső ruhánál; ülnie egy fa 'sámolyon, 's feküdnie a' földön kellett. Ételeit, melyeket szökön maga a' király rendelt, felvágva vitték hozzá, hogy késre és villára szüksége ne legyen. Két altiszt állt őrt az ajtó előtt, melyet minden három órában felnyitottak, hogy a' fogoly ott léteéről bizonyosok legyenek; senkit, még tselédit sem eresztették hozzá; író eszközt nem adtak be; 's a' világot estveli 8 órakor kiöltötték. — Azomban a' Király Berlinben ön előlülése alatt Generáljaival fija felett hadi törvényszéket tartatott, Fiját úgy nézte, mint akármely közvitét; 's a' vád ellene ez volt, hogy az nem enged a' felsőbbségnek, (subordination) 's mint szökevény halált érdemel. Sokan félelemből a' király tetszése szerint szavaztak; de némelyek bátran 's nemes elhatározottsággal kikeltek ellene, a' halálos ítéletet igazságtalannak 's nem emberhez illőnek nevezték; 's oly erővel rázták meg a' király lelkét, hogy az nem merészlette indulatosságából származott ítéletét végrehajtatni. Európának több Fejedelmei hasonlóan pártját fogták a' szerentsétlen Hertzegnek, 's szívreható kéréseikkel igyekeztek letsilapítani a' király boszszúját. Így megmenekedett ugyan a' haláltól a' koronaörökös, de annál szánakozásra méltóbb áldozatja lett annak Katt, a' még csak 22 esztendőös Katt, a' koronaörökös szeretett barátja. A' hadi törvényszék csak holtig tartó várbeli fogásra ítélte ugyan őtet; de Fridrik Vilhelm vissza

vetette az ítéletet, 's parantsolta, hogy Katt öletessék meg. Híjjában esedeztek az ifjú életéért annak Atyja, Nagy atya, sőt maga a' Királyné is; a' válasz ez volt: elég kegyelem a' halál annak, a' ki azt érdemlé, hogy tüzes fogókkal tépettessék darabokra. November 6-dikán végre hajtattott a' halálos ítélet. Négy Granátiros, és egy Tiszt lépett a' korona hertzeg tömlöztébe, hogy ötet az ablakhoz vezessék, melyből a' halálra hirtzoltatott Kattot láthassa. „Óh Katt, Katt! — kiálta ő, karjait szerentsétlen barátja felé terjesztvén — bortsáss meg nekem!“ — „Éljen szerentsésen Hertzeg! éljen szerentsésen!“ válaszola Katt érzékeny hangon. Fridrik ájúlva lerogyott, 's mire magához jött, barátja nem volt már. — Ettől fogva türhettöbé tétetett a' Fridrik rabsága, 's a' városba szabadon kijárhatott, de szabadságát tsak akkor nyerte vissza, mikor 15 hónapi fogság után Berlinbe haza hívatott.

A' S o r s.

A' Képzetek Tengerében

Ide — 's tova hánykódunk,

'S a' hullámok ezerében

Gyakorta megakadunk:

De ha a' Sors a' Vész-éjjben,
Megjelen tiszta Dél-színben —

A' hullám leülepül,

'S a' húnyt öröm felderül.

Mint a' gőzkörünk' felhője

Lakföldi vidékünkön,

A' Sors' Nappala, és éjje —

Úgy tün által éltünkön;

Ha most vigasztal — majd rettent,

'S Öröm helyett — búra serkent:

Illyen viszsás az élet,
Ritkán van itt kikelet.

A' Remények megfojtódnak
Gyakorta bimbójokban,
A' jó Napok alá-hullnak
Észre-vétlen — Sírjokban.
'S az Ember — a' földvándora,
Ha reménye virág-Sora
Mind — mind a' bimbóba' fúl
Bal sorsán el-el jaidúl.

Az Ember az öröm' 's a' bú'
Elegyének gyerneke,
'S ha Sorsegén nintsen ború
Kéblébe száll a' béke:
De ha Sorsege elborúl
Akkor kébléből kiszorúl
A' nyugalom' érzete —
'S béstellik élete.

Értelmi, 's érzeti erő
A' lélekben — 's a' szívben —
A' bal sors' porba' leverő
Vész környezte éjjében
A' leg-jobb véd — 's orvosi szer —
Mert ez által a' porember
Magát menté teheti
'S halsorsát tsak neveti.

Posoni Gergely.

Rejtett szó.

Öt betűm vannak, bennem négy vég betűimnek
Titkos helyt adok: első hármaiért sok erős és
Mérész emberek ezt kiragadják mégis ölemből.

Megfejtés: a' XXXV Szám. Pest.